

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Τα χωρία που είπαμε από το βιβλίο θα πρέπει να τα γνωρίζετε απέξω, για τις Πανελλήνιες, για πιθανό Β' Θέμα Θεωρίας.

Με λίγα λόγια όμως, ακολουθεί η Θεωρία του 1^{ου} Κεφαλαίου :

1) ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντικείμενο της Πολιτικής Οικονομίας (ΠΟ) είναι η μελέτη των οικονομικών προβλημάτων που δημιουργούνται μέσα σε μια κοινωνία. Τα προβλήματα αυτά είναι πολλά, όμως μπορούν να καταταγούν σε 4 κατηγορίες :

- ❶ Ποια προϊόντα παράγονται σε μια κοινωνία και σε τι ποσότητες μέσα σε μια χρονική περίοδο;
- ❷ Με ποιο τρόπο παράγονται αυτά τα προϊόντα (τεχνολογία παραγωγής).
- ❸ Πώς γίνεται η διανομή των προϊόντων στα μέλη μιας κοινωνίας ;
- ❹ Πώς μπορεί να αυξηθεί η ποσότητα των παραγόμενων προϊόντων, δηλαδή πώς αναπτύσσεται η οικονομία μιας κοινωνίας ;

2) Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΡΟΒΙΝΣΩΝΑ ΚΡΟΥΣΟΥ

Αποτελεί παράδειγμα απλής οικονομίας όπου **ΕΝΑ** άτομο πρέπει να απαντήσει στα ερωτήματα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, δηλαδή στα προβλήματα της παραγωγής, της επιλογής τεχνολογίας, της διανομής και της ανάπτυξης.

Η «οικονομία του ενός ατόμου» παρουσιάζει 2 ιδιαιτερότητες :

1. Τα πρόβλημα της διανομής προϊόντων δεν υπάρχει.
2. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από το ίδιο άτομο.

3) ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ

- Η ζήτηση των αγαθών είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας των ανθρώπων να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους.
- Την οικονομία ενδιαφέρουν οι οικονομικές ανάγκες που για την ικανοποίησή τους χρησιμοποιούνται οικονομικά αγαθά.

Ιδιότητες των αναγκών :

- i) Εξέλιξη -> διαφοροποίηση του τρόπου ικανοποίησης της ανάγκης
- ii) Πολλαπλασιασμός -> αύξηση αναγκών

- 1. Η Τεχνολογία
- 2. Η Μίμηση
- 3. Η συνήθεια
- 4. Η διαφήμιση

- iii) Κορεσμός
 - Οι ανάγκες στο σύνολό τους είναι απεριόριστες, δηλαδή ακόρεστες.
 - Η κάθε μια ανάγκη όμως υπόκειται σε προσωρινό κορεσμό, δηλαδή καθώς αυξάνεται η ποσότητα του αγαθού που καταναλώνεται επέρχεται σταδιακά πλήρης ικανοποίησή της.
 - Ο κορεσμός είναι υποκειμενικό θέμα.

4) ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ή ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΓΑΘΑ

- Τι είναι αγαθά ;
Αγαθά είναι τα μέσα που ικανοποιούν τις ανάγκες των ανθρώπων.

Διακρίσεις των αγαθών

Τα αγαθά διακρίνονται σε :

- 1. Ελεύθερα, όταν βρίσκονται ελεύθερα στη φύση ή δεν αποτελούν αντικείμενο της ΠΟ.
- 2. Οικονομικά ή προϊόντα ή εμπορεύματα, όταν είναι σε περιορισμένες ποσότητες, ή από τελούν αντικείμενο της ΠΟ, ή είναι αποτέλεσμα της παραγωγικής διαδικασίας, ή είναι αντικείμενα αγοράς και πώλησης.
 - Κατηγορίες των οικονομικών αγαθών
 - 1) ως προς τη σύστασή τους : υλικά και άυλα ή υπηρεσίες.
 - 2) ως προς τη διάρκεια χρήσης τους : διαρκή και καταναλωτά.
 - 3) ως προς το σκοπό χρησιμοποίησής τους : κεφαλαιουχικά και καταναλωτικά.

5) ΑΓΟΡΑ

Τι είναι αγορά ;

- Είναι ο χώρος όπου γίνονται αγοραπωλησίες.
- Περιλαμβάνει όλα τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μια αγοραπωλησία και δεν περιορίζεται στο γεωγραφικό χώρο.
- Συχνά οι αγορές αναφέρονται με το όνομα του αγαθού που είναι αντικείμενο αγοραπωλησίας.

6) ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Τα άτομα είναι οργανωμένα σε κοινωνικές οντότητες, από τις οποίες οι σπουδαιότερες είναι :

i) Η οικογένεια ή το νοικοκυριό.

Χαρακτηριστικό τους είναι πως τα άτομα που αποτελούν το νοικοκυριό αποφασίζουν από κοινού για το πώς θα δαπανηθεί το εισόδημα που κερδίζουν.

- Το εισόδημα των νοικοκυριών σε κάθε χρονική περίοδο προέρχεται από την περιουσία του ή την εργασία των μελών του και θεωρείται βραχυχρόνια σταθερό.

- Το νοικοκυριό παίρνει οικονομικές αποφάσεις :

1. Πόσο εισόδημα θα δαπανηθεί και πόσο θα αποταμιευθεί.
2. Το μέρος που θα καταναλωθεί σε ποια προϊόντα και σε ποιες αναλογίες θα δαπανηθεί.
3. Πότε και για ποιο σκοπό θα χρησιμοποιηθεί το εισόδημα που έχει αποταμιευθεί.

- Οι οικονομικές αποφάσεις επηρεάζονται :

1. Από το μέγεθος του εισοδήματος.
2. Το μέγεθος του νοικοκυριού και την ηλικία των μελών του.
3. Τη γεωγραφική θέση του νοικοκυριού.
4. Το κοινωνικό περιβάλλον.

- Τα νοικοκυριά αποφασίζουν σχετικά με το ποια μέλη της οικογένειας θα δουλεύουν για την απόκτηση εισοδήματος – αυτό είναι το πρόβλημα προσφοράς εργασίας του νοικοκυριού.

Βασική επιδίωξη της οικογένειας είναι η πληρέστερη ικανοποίηση των αναγκών της, με το δεδομένο εισόδημά της.

- Οι αποφάσεις του νοικοκυριού παίρνονται σε συνδυασμό.
- Μεταξύ των νοικοκυριών υπάρχουν σημαντικές διαφορές.

ii) Επιχειρήσεις

- Οι επιχειρήσεις είναι παραγωγικές μονάδες.
- Με διάφορες νομικές μορφές.
- Ένα ή περισσότερα άτομα αποφασίζουν σχετικά με τη παραγωγή, δηλαδή :
 1. Τι θα παράγει η επιχείρηση.
 2. Σε τι ποσότητα.
 3. Με ποια μέθοδο παραγωγής.
 4. Σε ποιο μέρος θα εγκατασταθεί η επιχείρηση.
 5. Σε τι τιμή θα πουληθεί το προϊόν κλπ.

Αντικειμενικός σκοπός της επιχείρησης είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους.

- Η επίτευξη του μεγαλύτερου δυνατού κέρδους, γίνεται :
 1. Όσο μεγαλύτερη είναι η ποσότητα που πουλάει η επιχείρηση.
 2. Με τη μεγαλύτερη δυνατή τιμή.
 3. Με το χαμηλότερο δυνατό κόστος παραγωγής.

7) ΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

i) Οι συντελεστές της παραγωγής

1) Τι είναι παραγωγική διαδικασία ;

- Παραγωγική διαδικασία είναι όλοι οι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι μετασχηματίζουν την ύλη για να της δώσουν μορφή χρήσιμη για τη ζωή τους.
- Η παραγωγική διαδικασία αναλαμβάνεται από τις επιχειρήσεις.
- Απαραίτητα στοιχεία της παραγωγικής διαδικασίας είναι η ανθρώπινη προσπάθεια, η φύση και τα παραχθέντα μέσα παραγωγής, δηλαδή τα εργαλεία.
- Κάθε είδος παραγωγής χρησιμοποιεί με διαφορετικό τρόπο την ύλη και τη μετασχηματίζει σε χρήσιμα προϊόντα.

2) Τι είναι παραγωγικοί συντελεστές ;

- Τα στοιχεία που συντελούν στη παραγωγική διαδικασία.

Κατηγορίες :

- 1) Εργασία
- 2) Έδαφος ή (Γη)
- 3) Κεφάλαιο

Πολλοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι υπάρχει και ένας τέταρτος συντελεστής της παραγωγής, η επιχειρηματικότητα, είναι όμως ένα είδος εργασίας (πιο πάνω).

- Βασικό χαρακτηριστικό των παραγωγικών συντελεστών είναι η στενότητά τους σε σχέση με τις ανάγκες που ικανοποιούν.

ii) Το κύριο οικονομικό πρόβλημα

Ποιο είναι ;

Το οικονομικό πρόβλημα κάθε κοινωνίας προέρχεται από τη διαφορά μεταξύ του πλήθους των αναγκών που οι άνθρωποι επιδιώκουν να ικανοποιήσουν και του περιορισμένου όγκου των αναγκών που υπάρχουν για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών.

Το αίτιο του οικονομικού προβλήματος

- Τα αγαθά που διαθέτει μια οικονομία είναι περιορισμένα σχετικά με τις ανάγκες.
- Η έλλειψη αγαθών γίνεται προσπάθεια να ξεπεραστεί με την οργανωμένη δραστηριότητα, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας & με την εξεύρεση νέων παραγωγικών πόρων.
- Στην πραγματικότητα η έλλειψη αγαθών οφείλεται στην έλλειψη των παραγωγικών συντελεστών, αυτή είναι και η ουσία του οικονομικού προβλήματος.
- Το οικονομικό πρόβλημα είναι μόνιμο και απασχολεί κάθε κοινωνία.

iii) Η Καμπύλη Παραγωγικών Δυνατοτήτων (ΚΠΔ)

- Οι ποσότητες των αγαθών που μπορούν να παραχθούν σε μια οικονομία κινούνται μέσα σε κάποια όρια (όρια παραγωγικών δυνατοτήτων).

- Τα όρια των παραγωγικών δυνατοτήτων προσδιορίζονται :

1. Από την ποσότητα των παραγωγικών συντελεστών.
2. Από τη τεχνολογία.
3. Απεικονίζονται διαγραμματικά από την ΚΠΔ.

- Για την κατασκευή της ΚΠΔ θέτουμε τις εξής 3 υποθέσεις :

1. Η οικονομία χρησιμοποιεί όλους τους παραγωγικούς συντελεστές.
2. Η τεχνολογία παραγωγής είναι δεδομένη.
3. Η οικονομία παράγει μόνο 2 προϊόντα.

- Ορισμός ΚΠΔ : **Η ΚΠΔ δείχνει τις μεγαλύτερες ποσότητες ενός προϊόντος που είναι δυνατό να παραχθούν σε μια οικονομία για κάθε δεδομένη ποσότητα του άλλου προϊόντος.**

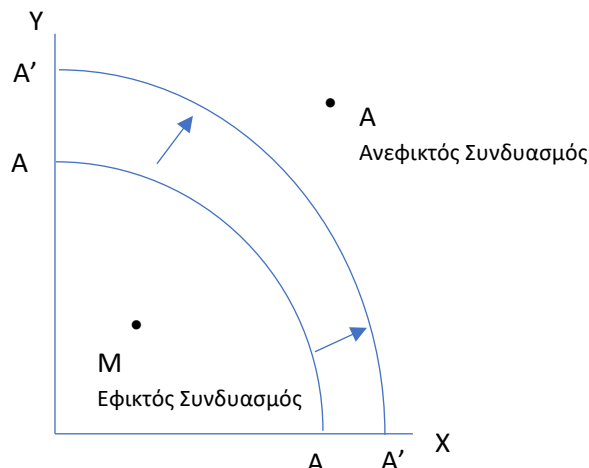
- Εφικτός συνδυασμός : Εφικτοί είναι οι συνδυασμοί που βρίσκονται :

- A. Αριστερά της ΚΠΔ.
- B. Μπορούν να παραχθούν.
- C. Για την παραγωγή τους δεν γίνεται πλήρης αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών, δηλαδή οι παραγωγικοί συντελεστές υποαπασχολούνται.

- Ανέφικτος συνδυασμός :

- A. Βρίσκονται δεξιά της ΚΠΔ.
- B. Δεν μπορούν να παραχθούν, βρίσκονται εκτός των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας.
- C. Δεν επαρκούν οι παραγωγικοί συντελεστές και η τεχνολογία για την παραγωγή τους.
- D. Για να παραχθούν αυτοί οι συνδυασμοί, χρειάζεται :
 - i. Να αυξηθούν οι παραγωγικοί συντελεστές ή
 - ii. Να βελτιωθεί η τεχνολογία
 - iii. Να υπάρξει ταυτόχρονος συνδυασμός και των 2.

- Τότε, η ΚΠΔ μετατοπίζεται ολόκληρη προς τα δεξιά => Οικονομική Ανάπτυξη.

Παρατηρήσεις για τη λύση ασκήσεων :

- Η μορφή της ΚΠΔ εξαρτάται από το Κόστος Ευκαιρίας (ΚΕ) των αγαθών.
- Υπάρχουν οι εξής περιπτώσεις :
 - Α. Η ΚΠΔ να είναι κοίλη ως προς την αρχή των αξόνων (επειδή το ΚΕ συνεχώς αυξάνεται).
 - Β. Η ΚΠΔ να είναι κυρτή ως προς την αρχή των αξόνων (επειδή το ΚΕ συνεχώς μειώνεται).
 - Γ. Η ΚΠΔ να είναι ευθεία (επειδή το ΚΕ είναι σταθερό).
 - Δ. Η ΚΠΔ να είναι σύνθετης μορφής (συνδυασμός των παραπάνω 3 περιπτώσεων).

iv) Η έννοια του κόστους

1) Η έννοια του πραγματικού κόστους

- Τα οικονομικά αγαθά βρίσκονται σε στενότητα εξαιτίας της στενότητας των παραγωγικών συντελεστών.
- Οι ποσότητες κάθε αγαθού που μπορεί μια οικονομία να παράγει είναι περιορισμένες, άρα αν θελήσει να αυξήσει τη ποσότητα ενός αγαθού, πρέπει να μειώσει τη ποσότητα κάποιου άλλου.
- Η παραγωγή κάποιου αγαθού σημαίνει θυσία των άλλων, που θα μπορούσαν να παραχθούν με τους ίδιους παραγωγικούς συντελεστές, αυτό ονομάζεται εναλλακτικό κόστος ή **Κόστος Ευκαιρίας (ΚΕ)**.

2) Υπολογισμός του Κόστους Ευκαιρίας.

- Έστω ότι θέλουμε να υπολογίσουμε το ΚΕ του αγαθού Χ, σε όρους του αγαθού Υ.

$$\text{Κόστος Ευκαιρίας του Χ} = \text{ΚΕ}_X = \text{ΚΕ}_{X \rightarrow Y} = \frac{\Delta Y \text{ (μεταβολή του θυσιάζομενου αγαθού)}}{\Delta X \text{ (μεταβολή του παραγόμενου αγαθού)}}$$

- 3) Το κατά μονάδα κόστος ενός αγαθού δεν παραμένει σταθερό αλλά μεταβάλλεται (συνήθως αυξάνεται μεταξύ των διάφορων συνδυασμών). Αυτό συμβαίνει επειδή οι παραγωγικοί συντελεστές δεν είναι όλοι το ίδιο κατάλληλοι για την παραγωγή των διάφορων αγαθών, γι' αυτό για να είμαστε αποδοτικοί στη χρήση των παραγωγικών συντελεστών πρέπει πρώτα να αποδεσμεύσουμε τους πιο κατάλληλους παραγωγικούς συντελεστές για την παραγωγή του άλλου αγαθού και μετά να στραφούμε στους λιγότερο κατάλληλους.

4) Σχέση πραγματικού και χρηματικού κόστους

- Το χρηματικό κόστος δεν είναι παρά το πραγματικό κόστος εκφραζόμενο σε χρήμα και όχι σε όρους άλλους προϊόντος.

8) Ο ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

1) Τι είναι ο καταμερισμός των έργων ;

- Στις σύγχρονες κοινωνίες το μέλος του νοικοκυριού ασχολείται με την παραγωγή ενός μόνο προϊόντος (ή τμήματός του), ενώ καταναλώνει πολλά προϊόντα, στη παραγωγή των οποίων δε συμμετέχει. Αυτό το φαινόμενο λέγεται καταμερισμός των έργων.
- Εξαιτίας του καταμερισμού αναπτύσσονται οι ανταλλαγές που γίνονται με τη μεσολάβηση χρήματος.
- Χωρίς τον καταμερισμό των έργων ο πλούτος των σημερινών οικονομιών δεν θα ήταν δυνατό να δημιουργηθεί.

2) Τα πλεονεκτήματα του καταμερισμού.

- Το κάθε άτομο μπορεί να ασχοληθεί εκεί που μπορεί να αποδώσει περισσότερο.
- Το κάθε άτομο αναπτύσσει μεγάλη δεξιότητα και ικανότητα.
- Η εξειδίκευση βελτιώνει το τρόπο παραγωγής.

3) Τα μειονεκτήματα του καταμερισμού.

- Η περιορισμένη δραστηριότητα μετατρέπει την εργασία σε ανιαρή απασχόληση.
- Οδηγεί σε ρουτίνα και μονομέρεια.

9) ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Τι είναι χρήμα ;

- Το αντικείμενο που είναι γενικά αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής των αγαθών, επέχει θέση χρήματος. Χρήμα δηλαδή είναι οτιδήποτε η κοινωνία αποδέχεται ως γενικό μέσο ανταλλαγής.
- Με το χρήμα ξεπερνιούνται οι δυσχέρειες που δημιουργήσε η ανταλλαγή των αγαθών.
- Με το χρήμα η ανταλλαγή χωρίζεται σε 2 πράξεις, μια πώληση και μια αγορά.
- Το χρήμα διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό την ανταλλαγή των αγαθών και επιταχύνει τη κυκλοφορία τους.

10)ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

Τι είναι οικονομικό κύκλωμα ;

- Με τον όρο οικονομικό κύκλωμα χαρακτηρίζουμε το σύνολο των σχέσεων που δημιουργούνται μεταξύ των βασικών μονάδων ενός οικονομικού κυκλώματος.
- Περιλαμβάνει τις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, νοικοκυριών και κράτους.
- Δείχνει τις ροές αγαθών, παραγωγικών συντελεστών και χρήματος.

Οι βασικές σχέσεις στο οικονομικό κύκλωμα

- Τα προϊόντα που παράγονται από τις επιχειρήσεις ρέουν προς τα νοικοκυριά, όπου καταναλώνονται.
- Οι παραγωγικοί συντελεστές που κατέχονται από τα νοικοκυριά, ρέουν προς τις επιχειρήσεις, όπου μετατρέπονται σε προϊόντα.
- Σε κάθε μια από αυτές τις ροές αντιστοιχεί μια αντίθετη ροή χρήματος.
- Το κράτος εισπράττει χρηματικά ποσά (φορολογία), από νοικοκυριά και επιχειρήσεις και προσφέρει υπηρεσίες και υλικά αγαθά.
- Οι ροές είναι συνεχείς.
- Ο όγκος των ροών μπορεί να μεταβάλλεται διαχρονικά, ανάλογα με την αύξηση ή μείωση της παραγωγής.